

АЛЕКСАНДРА МИЛЕТИЋ

СОЛФЕЂО

за четврти разред шестогодишње музичке школе

ДОДАТАК ЗА НАСТАВНИКЕ

Садржај

Опште напомене.....	4
Обнављање и вежбање – а-мол и А-дур.....	5
А-дур.....	8
Пунктирана ритмичка фигура на јединици бројања и лигатура• утврђивање А-дура	11
фис-мол.....	13
Утврђивање фис-мола.....	16
Фигуре четвороделне поделе јединице бројања •народне песме.....	17
Мутација и модулација • Це-дур и це-мол	19
це-мол	22
це-мол и Ес-дур • троделни ритам – четири јединице бројања.....	24
Подела тродела • први обртај квинтакорда – сектакорд.....	27
Обнављање тоналитета са снизаницама • мера 9/8.....	29
Ес-дур и це-мол • обртаји дурског и молског квинтакорда.....	33
Утврђивање и вежбање ритма • старе окретне игре	35
Е-дур.....	37
Утврђивање Е-дура • лигатура и триола	40
цис-мол	43
Утврђивање цис-мола	46
Паралелне и суседне лествице • ознаке за темпо	47
Ритмичке вежбе • инсерти из литературе у фис-молу и А-дуру	50
Обнављање и утврђивање	52

Општа напомене

Додатак за наставнике прати садржаје уџбеника *Солфеђо* за четврти разред школе за основно музичко образовање, настављајући смер и принцип постављене у претходним разредима. Настао је у намери да подржи реализацију наставе.

Трудили смо се да преплитањем свих елемената предвиђених Наставним планом и програмом успоставимо баланс у распоређивању наставних садржаја и музичке грађе којима сачињавају несамо уџбеник већ и *Додатак за наставнике*.

Садржаји *Додатка за наставнике* следе уџбеник и доносе предлоге за опажанье и интонирање, као и диктате и клавирске пратње. Примере којима нису подржани клавирском пратњом, а нису из литературе, наставници могу хармонизовати према личном афинитету, поштујући законитост дур-мол музичког система. Што се тиче примера народне тоналности, они се прате једноставно – лежећим тоновима, финалисом (народном тоником), великом секундом испод финалиса (субфиналис) и чистом квинтом испод финалиса. Неки примери народне тоналности имају пратњу, из чега се може испратити принцип ритмизованих лежећих тонова у разложеном и симултаном звуку.

Диктате, односно записивање онога што се чује (тонова, мотива, музичких фраза, ритмичке окоснице, ритмичких диктата) треба практиковати на сваком часу без притиска и са многопажње, и то је и са логичан след, то је ствар наставног тока. Напомена да је неопходно да ученици оно што записују имају у свом искуству као „звучни фонд“, односно мелодијско-ритмичку комбинацију која је припремљена, постављена и провежбана. Да би диктатите клин сметано, добро је и даље инсистирати да ученици пишу ноте (песама, савладаних примера, мелодијских и ритмичких вежби), најчешће као домаћи задатак.

Грађа којима *Додатак* распоређена је према целинама (лекцијама) у уџбенику и повезана је са конкретним примерима. Зато и нумерација појединачних вежбања из опажанья и интонирања, ритмичке проблематике, диктата и хармонизација прати ону из уџбеника.

У вези са слушањем музике, препоручујемо да се са ученицима увек разговара о ономе што су слушали.

Претпостављамо да ће наставници пронаћи још више начина да повежу градиво и примере са слушањем, причеми је најважније са слушати повратну информацију, развијати комуникацију о слушаним композицијама и подстицати ученике да и сами трагају за другим извођенима исте композиције. У сваком случају, треба развијати навики слушања музике и способности да се саопште и размене утисци.

Сва вежбања наведена у *Додатку* дата су опционо и као препорука, а динамика њиховог обраде треба да зависи од могућности групе, као што је са свим творена опција да наставници осмишљавају и своје варијанте задатака, додају или замене предложене према сопственом афинитету. Притома је важно да се след

есмернаставе и принципа да на музичком писмењавању, развијању менталне музичке комбинаторике, музичких способности, вештина и навика које воде ка мишљењу узвук и постизању функционалне музичке писмености. Такође, примери који су сложени јим могу да се прескоче, па да се радна надна, када група буде била у могућности да их изведе. На неке од њих биће скренута пажња овде, у *Додатку*, да се не би оптерећивао текст у уџбенику. Као и у претходним разредима, битан је пут и начин, а музички садржај имогубитиваријабилни.

Обнављање и вежбање – а-мол и А-дур

Уз обнављање почетак броја лица, осим тапшања пулса, могуће је комбиновати и друге покрете који масе може изводити и груписање (извођење првена глашене јединице „јачим“ покретом, а осталих јединица у такту покретом који јетиши), као и ритам. Затим се наставља без паузе вежбама мануелне репродукције ритма.

После интонирања штиматоналитета у којем ће ученици певати, увек је добро опажати и интонирати тонове у складу с кретањем мелодије.

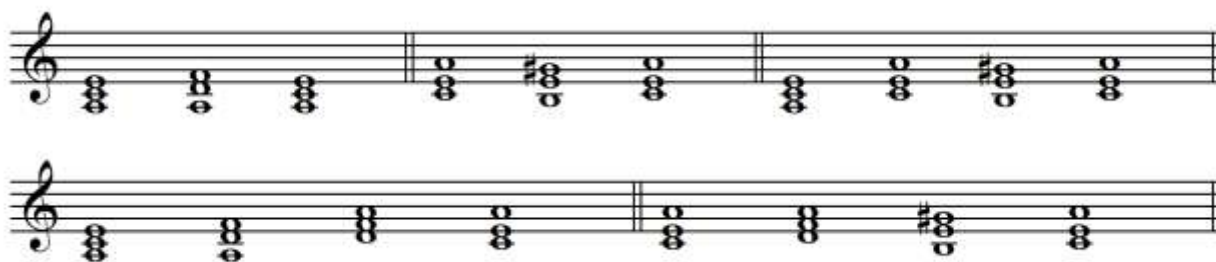
За – клавирска пратња

Allegretto scherzando
♩ = 100

Л. Шите, оп. 68, бр. 2, прилагођено, део

Вежба са обртајима акорда да је као логичка вежба и припрема, и
 не треба да буде оптерећена тумачењима.
 На то једноброна до везати опажање три главне хармонске функције, тоничне,
 субдоминантне и доминантне,
 уз указивање на њихов карактер као самосталног сазвучја и у односу на тонику
 (на пример: тоника – стабилност, почетак и крај, субдоминанта – стабилност,
 „али није крај“, тежи да се креће даље, „да се још нешто деси“ и доминанта –
 тежи да се разреши у тонику јер садржи вођицу и световно векојите жека тоници).
 Вежба це препознавање теку од лакших – односатоникесасубдоминантом и
 тоникесадоминантом, а затим сасва три акорда, без притиска и
 захтева кој се оцењују.

4а – препознавање звука акорда I, IV и V ступња

46 – клавирска пратња

Andante А. Милетић

После певања примера из литературе можес свирати диктат који је канон.

Диктат се може свирати као „вергл“ диктат, односно у целини неколико пута без паузе.

5а – диктат

$\text{♩} = 60$

После игре „живи клавир“ прелазисена препознавањетонова који се свирају кратко и с паузама између – докученицине одговоре, абecedом и без певања. Затим се може прећи на записивањетоновских висина. Тоновисе записују тачкицама, да би се направила разлика у односу на интонирање и записивањетонова у тоналитету. Крећесе од лакшег катежем:

6а – записивање апсолутних висина после игре „живиклавир“

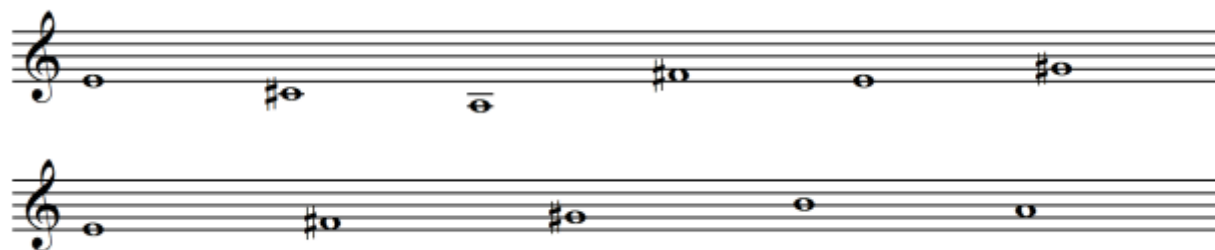

6б – записивање апсолутних висина

После отпеваних музичких фраза у А-дуру, а препевања мелодије у А-дуру, могу се опажати и певатитони А-дура. После певања примера може се приступити записивању тона А-дура, на пример:

7а – записивање тона у А-дуру.

А-дур

У оквиру другог поглавља поставља се и обрађује А-дур. Уз пример из литературе (бр.10) добро је опажати и интонирани тонови према кретању мелодије. Исти пример може се прочитати ритмички препевања.

10a – клавирска пратња

Allegro di Molto ♩. = 108 В. А. Моцарт, Соната за виолину, I став, део, прилагођено

The musical score is written for a violin and piano. The key signature is A major (three sharps: F#, C#, G#) and the time signature is 6/8. The tempo is marked 'Allegro di Molto' with a metronome marking of ♩. = 108. The score is divided into four systems. The first system shows the violin part with a forte (f) dynamic and the piano part with mezzo-piano (mp) dynamics. The second system shows the violin part with piano (p) dynamics and the piano part with pianissimo (pp) dynamics. The third system shows the violin part with forte (f) dynamics and the piano part with mezzo-piano (mp) dynamics. The fourth system shows the violin part with piano (p) dynamics and the piano part with pianissimo (pp) dynamics, ending with a forte (f) dynamic in the violin part and mezzo-forte (mf) in the piano part.

Музичке фразе за утврђивање звука ступњева у А-дуру изводе се и у дводелном и у троделном ритму. У сврху вежбања и развијања способности да се препознаје и изводи јединица бројања која је једнакотраје, а међа унутрашњу поделу из дводелне у

троделну и обратно – могу се „укрштати“ музичке фразе. Другим речима, кадасе музичке фразе науче, можесепеватинаизменичнофразазазвукоређеногступња, најпре умери 2/4, а одмах затим у мери 6/8.

11а – диктат

15а – диктат

16а – клавирска пратња

Allegro V. А. Моцарт, Концерт за кларинет у А-дуру, I став, део, прилагођено

Пунктиранаритмичка фигуранајединици бројања и лигатура•утврђивање А-дура

Радна развијању способности фразирања језахтеван процес, којим треба да сенегујемо целошколовања. У овој лекцији јенатосамоскренута пажња и дато јеконкретно објашњење. Пожељно једаседецисвирају или певају мелодије и песме и тражи повратна информација о томе на који начин сучули заокружене целине. Најлакше језапочетим песмама с текстом, онима које ученици знају, а затим и онима које не знају.

Такође их једобро упутити да слушају композицију са израженим фразама, најпре инсерти из литературе које знају напамет, па да заједно с наставником дискутују о музичким фразама које препознају као такве, а затим и композицију које не познају.

Пример бр. 16 језахтеван и интонативно и интерпретативно. Зато је припремљен с препознавањем и интонирањем музичких фраза. Пожељно је пресамог примера препознавати и интонирати тонове према кретању мелодије. Пример се може обрађивати и по фразама, а затим спајати у целину. Могу се посебно вежбати скокови преизвођења примера, као из тонова или као у смени диктата којисенапишенатабли, а затим пева као целина, на пример:

17a – препознавање и певањетонова и мотива, као и припремаскокова

18a – ритмичкидиктат

Ритмички пример бр. 19 може бити захтеван, поготово први такт. Потребно је упозорити ученике да сагледавају јединице бројања, гледају унапред сваку следећу ритмичку јединицу као целину, да сене бирасипалапажњана сваку паузу и краткено тневредности. Треба инсистирати на прецизном тактирању. Пример се може свирати и као диктат, такт потакт. Један ученик записује одслушан такт на табли, па када сена тај начин запишецео пример, онда се изводи ритмичким читањем.

20a – ритмичкидиктат

Напомена. – Не очекујемо да на истом часу буду записана сватри ритмичка диктата. Диктатисудатикао предлози уз ритмичке примере у уџбенику, а неки од њих се могу записивати и другом приликом, при утврђивању и обнављању примера. Када, шта и колико – препушта се процени наставника.

Пример бр. 21 може се такође показати као захтеван. Скокови се свеђјављали у примеру бр. 17, па и овај пример може да се припреми опажањем и певањем тонова према кретању мелодије, издвајањем захтевнијих скокова и радом на њима путем мотива за усмени диктат.

Могуће је како припрему записати диктат који ће бити једноставнији, припремити скокове у примеру.

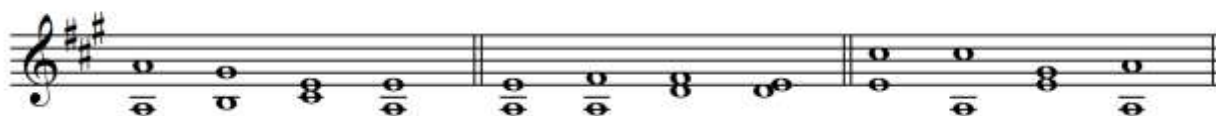
а

21а – диктат

Следећи двозвуци, или њима слични, могу се препознавати и певати предвогласних мотива и двогласног примера. Могу се написати на табли, а затим двогласно певати. Такође се могу и записивати последвогласног певања – почетири у серији.

23а – двозвучица препознавање и певање или записивање

фис-мол

24а – клавирска пратња

Adagio B. A. Моцарт, Концерт за клавир бр. 23, II став, део, прилагођено

The musical score is for the second movement of Mozart's Piano Concerto No. 23, second part. It is in 6/8 time, key of D major, and marked Adagio. The score is divided into three systems. The first system shows the right hand starting with a piano (p) dynamic and the left hand with pianissimo (pp) dynamics. The second system shows the right hand moving to mezzo-forte (mf) and the left hand to mezzo-piano (mp). The third system shows the right hand reaching forte (f) and the left hand with mezzo-forte (mf) and mezzo-piano (mp) dynamics. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

Узпрепознавање и певањемузичкихфраза у фис-молукомбиноватипрепознавање и интонирањетоновафис-мола, у складу с кретањима у мелодијамакојеучениципевају.

25а – клавирскапратња(према И. Дробни)

Adagio $\text{♩} = 56$

А. Корели, Соната за виолину, оп. 5, бр. 6, део, прилагођено

Violin staff: p mf

Piano staff: p mp mp f

26a – клавирска пратња (А. Милетић)

Andantino $\text{♩} = 76$ О. Пансерон, део (оригинал у а-молу)

The musical score is written for piano accompaniment. It features a right hand with a melodic line and a left hand with harmonic support. The key signature is A major (three sharps) and the time signature is 4/4. The tempo is marked Andantino with a quarter note equal to 76 beats per minute. The score is divided into four systems. The first system shows the right hand starting with a melodic phrase and the left hand with chords. The second system continues the melodic line with some rests in the left hand. The third system introduces dynamics like *p* (piano) and *mp* (mezzo-piano) in both hands. The fourth system concludes the piece with a final melodic phrase in the right hand and sustained chords in the left hand.

Утврђивање фис-мола

Поставка, обрада и утврђивање фис-мола базирају се на тону и натузвучку и акордима доминантне функције: доминантног септакорда и умањеног септакорда с разрешењем у тону и натузвучку. То је тако због тога што распоред тонова ових акорда највише одговара гласовном регистру. Потребно је комбиновати и опажање и интонирање појединачних тонова, да бисе запамтио звук ступњева у новом молском тоналитету.

28а – клавирска пратња (А. Милетић)

Allegro ♩ = 138

Ф. Ј. Госек, део

mf Allegro ♩ = 138

mp

mp

286 – диктат

Примеребр. 30, 31 и 32 припремитиопажањем и интонирањемпојединачнихтонова, као и мотивазаусменидиктат, у складу с кретањимамелодија.

Двогласниритмичкипримербр. 33 можесепоставитикаозахтеван. Можесепизводитикаоједногласниритам–извођењемпрвог, а затимдругогреда, непрекидања. У складу с могућностимагрупе, можесеприступитидвогласномизвођењу.

Фигуречетвороделнеподелејединицебројања•народнепесме

Узнароднупесму „Ситну, маленунеузимајзажену“ доброје препознавати и певатидвозвуке. Двозвуцисемогунаписатина табли и препознавати, а могу сетадаватикаоусмениилиписменидиктатпочетири у низу.

34а – двозвуцизапрепознавање и интонирање/записивање

Даподсетимо: народнатаоналностподразумева специфичнитонскиниз и праћењеележећимтоновима – финалисом, великомсекундомисподфиналиса и квинтомисподфиналиса.

35а – народна лествица молског призвука

356 – диктат

Приликом извођења ритмичких мотива куцањем обема рукума, мотив се изводи непрекида, а затим из почетка. Прва, друга и четврта јединица представљају устаљено окружење, да бисе пажња усмерила на дешавања на трећој ритмичкој јединици, јер се шеснаестина паузе помера с првог места на четврто место у оквиру четворodelне поделе јединице бројања. У ритмичким вежбама које следе акценат јена благовременом уочавању дешавања у оквиру унутрашње поделе јединице бројања. Притом се комбинују сличне ритмичке фигуре које се добију продужавањем нотних вредности у односу на неке јединице добију укључивањем пауза. Тако се у вежби бр. 36, на пример, могу анализирати и посебно изводити први, трећи, пети и седми такт, у којима судиректно супротстављен таквепојаве.

35в – клавирска пратња

36a – ритмички диктат

41a – диктат

Мутација и модулација • Це-дур и це-мол

43a – клавирска пратња

Уз препознавање и певање музичких фраза с модулацијама могу се опажати тонови у складу с кретањем мелодије О. Пансерона.

44а – клавирска пратња

Moderato О. Пансерон, ABC Musical, бр. 41

mf Moderato *p* *p*

У раду на ритмичким вежбама бр. 45 и 46
 добро је ученицима усмерити пажњу на сагледавање дешавања у
 оквиру ритмичке јединице. Могу се издвојити поједини тактови ради увежбавања, а
 затим да уследи враћање на извођење вежбе у целини. Суштина је у
 раду на развијању способности што брже реаговања, затим пажње и

усмеравања погледа „унапред“,
 другим речима – на развијању паралелног сагледавања појединачних ритмичких јединица и целине.

48а – ритмички диктат

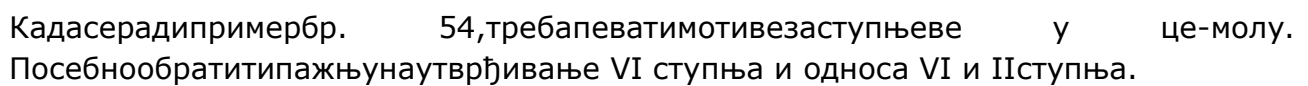

це-мол

53а – клавијеска пратња

♩ = 120

Јеврејска љубавна песма, Тум балалајка

The first four measures of the exercise are shown on two staves. The first staff contains measures 1 and 2, and the second staff contains measures 3 and 4. The key signature is three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and the time signature is 6/8. Measure 1 (labeled ①) starts with a half note G4, followed by a quarter note A4, and a quarter note B4. Measure 2 (labeled ②) starts with a half note G4, followed by a quarter note F4, and a quarter note E4. Measure 3 (labeled ③) starts with a half note D4, followed by a quarter note C4, and a quarter note B3. Measure 4 (labeled ④) starts with a half note A3, followed by a quarter note G3, and a quarter note F3. The piece ends with a double bar line at the end of measure 4.

Примербр. 55 језахтевнији, памупреходипрепознавањемотива. Захтеванје и ритмички. Можесеобрађиватиподеловима и,премапотреби,могусеиздвојитипојединитактови,дасепосебнообраде.Тоновии у складу с кретањеммелодијемогу сеопажати и певати, али и записивати.

55a – опажање и певање/записивање тонских висина

У примерубр. 57 потребнојеуказатинафразе, препознаватиих и певатисаученицимадругачијимредоследомодногкакоследеједназадругом у примеру, каокомбинацијуусмоногдиктата и препознавањафраза. Затимпеватипример у целини.

Превежбебр. 58 требасаученицимарадитинаопажањуакогдаглавнихфункција и њиховомпрепознавању у складу с карактеристикаматоничне, субдоминантне и доминантнефункције, каоштојетовећречено у претходнимлекцијама, а и у уџбенику. Једанодпредлогазасвирањеакогда:

58a – свирање акорда за препознавање функција у складу с трогласним примером И. Пеева

це-мол и Ес-дур•троделниритам – четиријединицебројања

59a – ритмичкидиктат

62a – диктат (диктатсе може свирати такт по такти или подвота тактима)

63а– клавирска пратња

Moderato Б. Михаљевић, децја песма Зеко и поточић

у јед-ној зим-ској но-ћи, там' где је ви-сок брег,
 је-дан ма-ли зе-ко тај по-ток тра-жи свуд,

ср-зну-о се по-то-чић, и по-кри-о га снег. — А
 где је, куд је не-ста-о, то ње-му тиш-ти груд'. — И

жа-ли, жа-ли зе-ко сад за по-то-чи-ћем тим, — жа-ли, жа-ли зе-ко сад, он жа-ли ср-цем свим.

После каденце добро је опажати и препознавати акорд на главним ступњевима Ес-дура. Препевања канона треба опажати и интонирати двозвуке, евентуално их записивати до четири у низу.

64а – двозвучно опажање и интонирање/записивање

65a – клавирска пратња

Largo А. Вивалди, Зима, II став, део, прилагођено

The score is for a piano accompaniment in G major, 3/4 time, marked 'Largo'. It consists of two systems. The first system has a treble clef staff with a melody starting on G4, marked 'f', and a grand staff (treble and bass clefs) with a harmonic accompaniment marked 'mp' in the treble and 'p' in the bass. The second system continues the melody and accompaniment, ending with a double bar line. Dynamics include 'f', 'mp', and 'p'.

66a – клавирска пратња

Comodo grazioso П. И. Чајковски, Наполитанска песма, део

The score is for a piano accompaniment in G major, 2/4 time, marked 'Comodo grazioso'. It consists of two systems. The first system has a treble clef staff with a melody starting on G4, marked 'mf', and a grand staff (treble and bass clefs) with a harmonic accompaniment marked 'mp' in the treble and 'mp' in the bass. The second system continues the melody and accompaniment, ending with a double bar line. Dynamics include 'mf' and 'mp'.

Поделатродела•првиобртајквинтакорда– сектакорд

Приликом поставке поделетродела, у садржаје у уџбенику, може да се ради с ритмичким мотивима које се дају као усмени диктат, евентуално са записивањем на табли. Према процени наставника, наистина чини могуће давати мелодијске мотиве слично, у примеру. Следећи ритмички диктат наутврђеним позицијама може да се ради неким другим приликом, када се буде обнављао вежба бр. 71.

71a – ритмички диктат

Пример бр. 73 је захтевнији. Може се изводити и као ритмичко читање. У случају да је класа у могућности да изведе примеровог захтева, свира следећи диктат. Ако је пример тежак, диктат се може радити усмено, а након што двата клада изведе сви ученици, један ученик га напише на табли, и тако до краја диктата.

73a – диктат

74a – клавијска пратња (А. Милетић)

Andantino Староградска песма

The musical score is for a piano accompaniment in 3/4 time, marked Andantino. It consists of three systems of music. The first system has a melody in the right hand and a bass line in the left hand, with dynamics *mf* and *mp*. The second system includes a repeat sign. The third system includes first and second endings, marked with '1.' and '2.'.

746 – диктат

The musical score is for a dictation exercise in 4/4 time. It consists of two staves of music. The first staff has a circled number 1 above the first measure and a circled number 2 above the second measure. The second staff has a circled number 3 above the first measure and a circled number 4 above the second measure.

Уз канон бр. 75, поред опажања и интонирања тонова у Бе-дуру, могу се опажати и препознавати акорди главних ступњева.

Код препознавања хармонских функција ученицима треба усмерити пажњу на појаву секста корда преко највишег тона којим се може чути као основни.

Све ово треба радити без притисака или захтева који се оцењују.

76а – клавирска пратња

Allegro ♩ = 132

А. Корели, Соната бр. 7, III став, Куранта, део, прилагођено

Allegro ♩ = 132

f

mp

mp

p

pp

pp

f

mp

mp

Обнављање тоналитетасаснизилицам•мера 9/8

78а – диктат

①

②

③

④

оставити да ученици интонирају горњи глас, а слушају доњи глас, који свира наставник. Двогласни мотиви могу бити исписани и на табли, а захтевају најбоље обликовати у складу с могућностима групе. Могуће је најпре издвојити двозвуче за опажање, препознавање, интонирање/записивање, а прематоме како ће се јављати у двогласним мотивима.

79а – двозвуцизаопажанье/препознавање и певање/записивање

81a – клавирска пратња

Andante

Бетовен, Соната за клавир бр. 25, II став, део, прилагођено

p

Andante

pp

pp

У овој лекцији можемо сарадити на фразирању, зашта је погодан пример бр. 80, којем претходи препознавање и интонирање музичких фраза. Зарад фразирања погодан је и пример из литературе бр. 81. Код поставке мере 9/8, уз пар лато је могуће комбиновати ритмички диктат на „слободном три хорду“, као тежу варијанту ритмичке вежбе по Данделоу. С обзиром на то да је ритмички диктат у мери 9/8 и овде треба упућивати ученике да уложу напор и пажњу и покушају да запамте дужу фразу. У случају да се захтев покаже као тежак, онда се пример може диктирати – дати као усмени диктат под вокалним. Након што се саслуша и изведе двотакт, један ученик записује на табли. Тако се може записати цео пример, а сваки двотакт може записивати други ученик.

82а – ритмички диктат

83а – клавирска пратња

The image displays a musical score for piano and voice, organized into two systems. Each system consists of a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 4/4.

First System:

- Vocal Line:** Features a melodic line with eighth and quarter notes. It includes a first ending bracketed with a '2.' and a second ending marked 'poco accel.'.
- Piano Accompaniment:** The right hand plays chords and moving lines, while the left hand provides a steady eighth-note bass line. It also includes a first ending bracketed with a '2.' and a second ending marked 'poco accel.'.

Second System:

- Vocal Line:** Continues the melodic development with first and second endings, the latter marked 'poco accel.'.
- Piano Accompaniment:** The right hand features more complex chordal textures, and the left hand maintains the eighth-note pattern. It includes first and second endings, with the second ending marked 'poco accel.'.

Third System:

- Vocal Line:** Continues with eighth-note patterns and a final phrase.
- Piano Accompaniment:** The right hand plays chords and moving lines, while the left hand maintains the eighth-note pattern.

Fourth System:

- Vocal Line:** Features a melodic line with eighth and quarter notes, ending with a 'rit.' (ritardando) marking.
- Piano Accompaniment:** The right hand plays chords and moving lines, while the left hand maintains the eighth-note pattern.

Ес-дур и це-мол•обртајидурског и молскогквинтакорда

85а – диктат

87а – диктат

90а – клавирска пратња

М. А. Васиљевић, кл. пратња А. Милетић

Moderato

mp *mf*

Moderato

mp *mf*

mp *p*

mp *p*

91a – клавирска пратња

Allegro ♩ = 98

М. А. Васиљевић, кл. пратња А. Милетић

The musical score is written for piano accompaniment. It features a right hand with a melodic line and a left hand with a rhythmic accompaniment. The tempo is Allegro, marked with a quarter note equal to 98 beats per minute. The key signature has two flats (B-flat major). The score is divided into three systems. The first system shows the right hand with a melodic line and the left hand with a rhythmic accompaniment. The second system introduces first and second endings. The third system continues the piece with more complex rhythmic patterns in the left hand. Dynamics include *mp*, *mf*, *p*, and *mf*.

Утврђивање и вежбање ритма старе окретне игре

у

ритмичкој вежби без тактица најпре подсетити ученике да пажњу усмерена дешавања унутар јединице бројања, а затим хупутити да уједно прате и целину.

93а – ритмички диктат

Кодрада

с

мелодијама карактеристичних старих окретних игара добро је да ученици нају преслушају и игре, а да се затим обрађују мелодијски примери на часу.

96а – клавијеска пратња

2.

D. C. al Fine

2.

D. C. al Fine

99a – диктат

①

②

③

④

100a – клавирска пратња

Moderato

Староградска песма

mf Не вре - ди пла - ка - ти, гор - ке су - зе ли - ти,
Не вре - ди пла - ка - ти, ка - же пе - сма ста - ра,

tr

tr

а - ко и - кад пла - чеш, не дај да се ви - ди,
и не вре - ди љу - бит са пре - ви - ше жа - ра.

Јер ни - јед - ном ср - цу, не - ће ла - ко би - ти,

и не вре - ди ни због ко - га гор - ке су - зе ли - ти. ли - ти.

Е-дур

102а – клавирска пратња

Vivo Л. Моцарт, Буре, прилагођено

mf

mp

103a – диктат

106a – ритмички диктат

107a – клавирска пратња

Allegro Вивалди, Пролеће, I став, прилагођено, део

The musical score is written for piano accompaniment. It features a right hand with a melodic line and a left hand with a harmonic bass line. The key signature is G major (one sharp) and the time signature is common time (C). The tempo is marked 'Allegro'. The score is divided into four systems. The first system includes dynamics *f*, *p*, *mp*, and *pp*. The second system includes *f* and *mp*. The third system includes *mp*. The fourth system includes *p*, *pp*, and *pp*. The piece concludes with a final cadence in the fourth system.

Утврђивање Е-дура•лигатура и триола

111а – клавирска пратња

Tempo di menueto Верачини, Менует из Сонате за виолину, прилагођено, део

mp *p*

mf *mp* *mp*

1116 – диктатсаузмахом

Заследећи пример ученици имају забележен почетак и назнаку дасеради о мелодији са два завршетка. Може да се диктира по двотактима, а може и по фразама од четири такта, у зависности од могућности групе. У целини диктат изгледа овако:

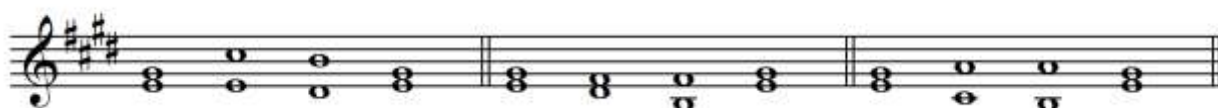
Уз ритмичке вежбе с триолама које су везане лигатуром може се комбиновати и диктат, једноставније фактуре.

113а – ритмички диктат на тоничном трихорду Е-дура

Уз препознавање и интонирање двогласних мотива и двогласног примера, могу се опажати/препознавати и певати/записивати двозвучи:

115а – двозвучи за опажање/препознавање и певање/записивање

117а – клавирска пратња

Presto agitato Л. в. Бетовен, Соната у цис-молу, III став, део

ПреБетовеновемелодије у цис-молу, поредпоређењатоничнихтрозвука Е-дура и цис-мола и њиховихобртаја,можесприступити и опажању и интонирањутоноваод Е-дуракацис-молу, на пример:

117б – тоновизаопажање и интонирање – од Е-дуракацис-молу

ЦИС-МОЛ

119а – клавирска пратња

А. Вивалди, Пролеће, II став, прилагођено, део

The musical score is written for a piano accompaniment in 3/4 time, featuring a key signature of three sharps (F#, C#, G#). It consists of four systems of staves. The first system includes dynamic markings: *mf* for the right hand and *p* for the left hand, with *pp* (pianissimo) indicated for the initial chords in the left hand. The score features a mix of melodic lines in the right hand and complex, rhythmic patterns in the left hand, including sixteenth-note runs and chords. The notation is in standard musical notation with treble and bass clefs, and various note values and rests.

Примербр. 120 секомбинује с препознавањеммузичкихфраза. Првадваредамогусеодмахпеватиизногтекста, затимсеможеприступитипрепознавању и интонирањумузичкихфраза, и накрајусепевапример у целини.Наставниксеможеопределити и задругачијиредослед. Музичкефразесуконципиранетакодаутврђујузвукступњева. Светопретходитеоријскојпоставци. Узобрадупримерамогусеопажати и интониратитонови, причемуједоброученицимарећидапосебнообратепажњунаваријантеVI и VII ступња.

120а – опажање и интонирање тонова

121а – диктат

122a – клавирска пратња

Andantino cantabile М. А. Васиљевић, клавирска пратња А. Милетић

mf *mp*

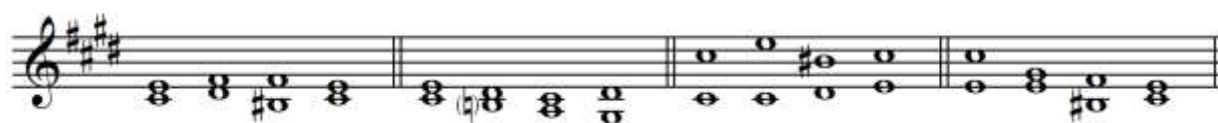
123a – ритмички диктат на тоничном пентахорду цис-мола

Утврђивање цис-мола

Двогласни пример бр. 127 и препознавање и извођење двогласних мотива у зовај пример треба да се прилагоде могућностима класе. Један глас могу да изведе ученици, а други да свира наставник, ученици могу да слушају оба гласа, а записују један, и слично. У зовај пример може се комбиновати и рад са двозвучима:

127a – двозвучи за опажање/препознавање и певање/записивање

Приликом обраде примера бр. 129 утврдити скокове, посебно однос II-V у оба смера, затим III – природни VII, као и октавни скок, због вокалних захтева. Предлог тонова за опажање и интонирање:

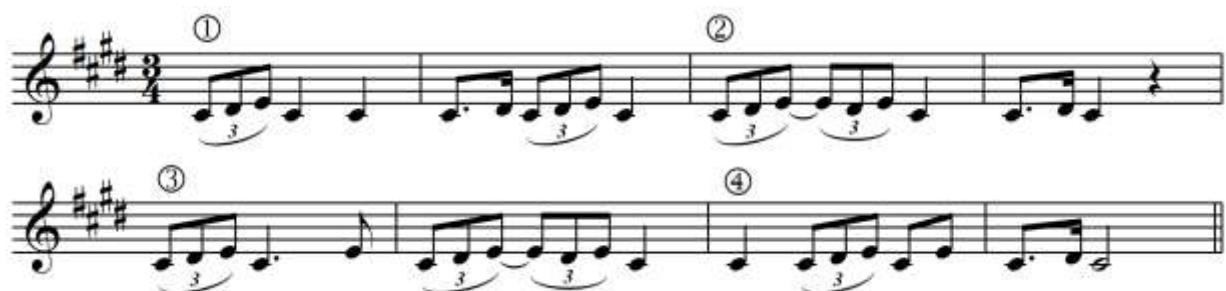
129a – тонови за опажање и интонирање

1296 – диктат

130a – ритмички диктат на тоничном трихорду ис-мола

Паралелне и суседнелествице•ознаке за темпо

132a – клавирска пратња

Musical score for piano in G major, measures 132-135. The score is in treble and bass staves. Dynamics include *mf*, *mp*, *p*, *f*, and *pp*. The key signature has one sharp (F#).

134а – ритмичкидиктатнатоничнимтрихордимаГе-дура и ге-мола

Musical score for piano in G major, measures 136-139. The score is in bass staves. Dynamics include *p* and *pp*. The key signature has one sharp (F#).

135а – диктат

136а – клавирска пратња

Moderato Леополд Моцарт, Менует, прилагођено

Послепевања примера у де-молу ученицима се може дати следећи диктат као „вергл“ диктат – свирати неколико пута у целости:

1366 – „вергл“ диктат

Ритмичке вежбе•инсерт из литературе у фис-молу и А-дуру

141a – ритмички диктат

142a – клавирска пратња

Allegretto tranquillo Ф. Менделсон, Песме без речи, оп. 80, бр. 6, прилагођено, део

f *mp* *p* *mp* *pp* *pp* *p* *pp*

p cantabile

Уз пример у фис-молу, или другом приликом када се обнавља фис-мол, могуће је комбиновати следеће диктате:

1426 – диктат

142в –диктат

Обнављање и утврђивање

147а – клавијеска пратња

Dolce *mp* *pp* *pp*

Ј. Брамс, Пет песама, оп. 49, бр. 4, Успаванка

147a – диктат

147b – двотакти у це-молу и Ес-дурузаусмени/писменидиктат

148a – клавирска пратња

Moderato

Ал Хофман и Мек Дејвид
из цртаног филма „Пепељуга“ В. Дизнија

f Са-ла-га ду-ла мен-чи-ка бу-ла,
Са-ла-га ду-ла мен-чи-ка бу-ла,

tr

би-би-ди ба-би-ди бу. Шта зна-че за-јед-но све ре-чи те? Би-би-ди ба-би-ди бу.
би-би-ди ба-би-ди бу. Ма-ги-ја моћ-на сад ра-ди за нас.

1.

1.

2. Би-би-ди ба-би-ди бу. Са-ла-га ду-ла и, мен-чи-ка бу-ла бу, сву ча -

This system contains the first two staves of music. The vocal line (treble clef) features a melodic phrase with a second ending bracket. The piano accompaniment (grand staff) includes a bass line with triplets and chords in the right hand.

ро-ли-ју ту ја знам и у сну, би-би-ди ба-би-ди бу. Са-ла-га ду-ла, мен-чи-ка бу-ла,

The second system continues the melody and accompaniment. The vocal line has a melodic phrase followed by a rest. The piano accompaniment provides harmonic support with chords and moving lines in both hands.

би-би-ди ба-би-ди бу. Шта зна-че за-јед-но све ре-чи те? Би-би-ди ба-би-ди бу.

The third system introduces a new melodic phrase in the vocal line. The piano accompaniment features a bass line with triplets and chords. The system concludes with a double bar line.

Би - би - ди ба - би - ди, би - би - ди ба - би - ди, би-би-ди ба-би-ди бу.

The fourth system contains the final two staves of music. The vocal line has a melodic phrase with a second ending bracket. The piano accompaniment includes a bass line with triplets and chords in the right hand.

This musical score is for a piano piece in E-flat major (three flats) and 4/4 time. It consists of two systems of staves. The first system has a treble staff with a whole rest and a bass staff with a melody of eighth notes: G3, A3, Bb3, C4, D4, Eb4, F4, G4. The second system continues the melody in the treble staff: A4, Bb4, C5, D5, Eb5, F5, G5, and concludes with a whole note chord of G4, Bb4, and D5. The bass staff continues with a bass line of eighth notes: G2, F2, Eb2, D2, C2, Bb1, A1, G1, and concludes with a whole note chord of G1, Bb1, and D2. The piece ends with a double bar line.